

Булат Є. А.,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник
 Придніпровського наукового центру Національної академії наук України і Міністерства освіти і науки України,
 професор кафедри цивільного, трудового та господарського права
 Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ДЕЯКІ НАПРЯМИ ПОДАЛЬШОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

SOME DIRECTIONS FOR FURTHER IMPROVEMENT OF LEGAL PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY IN UKRAINE

У статті наведено новий підхід до вдосконалення правової охорони інтелектуальної власності. Обґрунтовано необхідність розповсюдження відповідної правової охорони на прикладі таких об'єктів інтелектуальної власності, як бізнес-методи, раціоналізаторські пропозиції і наукові відкриття, так само як і інших результатів інтелектуальної діяльності, які містять охороноздатні ознаки. Такий підхід дозволить удосконалити рівень правової охорони інтелектуальної власності для підвищення інноваційного і економічного потенціалу України.

Ключові слова: новий підхід, інтелектуальна власність, удосконалення, правова охорона.

В статье приведён новый подход к усовершенствованию правовой охраны интеллектуальной собственности. Обоснована необходимость распространения соответствующей правовой охраны на примере таких объектов интеллектуальной собственности, как бизнес-методы, рационализаторские предложения и научные открытия, также как и других результатов интеллектуальной деятельности, которые содержат охраноспособные признаки. Такой подход позволит усовершенствовать уровень правовой охраны интеллектуальной собственности для повышения инновационного и экономического потенциала Украины.

Ключевые слова: новый подход, интеллектуальная собственность, усовершенствование, правовая охрана.

In the article new approach of improving the legal protection of intellectual property is defined. The necessity to distribute appropriate legal protection to such intellectual objects as business methods, rationalization proposals, scientific discoveries, as well as other objects of creative activity that contain patentable parts is substantiated. This approach will allow to improve the level of legal protection of intellectual property for a qualitatively new level in order to increase the innovative and economic potential of Ukraine.

Key words: new approach, intellectual property, improvement, legal protection.

Актуальність теми дослідження. Динамічний розвиток сфери інтелектуальної власності потребує нагального вдосконалення правової охорони не тільки наявних об'єктів інтелектуальної власності, але і нових, які пов'язані, зокрема, зі стрімким розвитком інформаційних технологій. Цей розвиток вимагає і таких дій, які б належним чином дозволили сформувати і створити необхідну правову базу для подальшого вдосконалення наявних суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності. Це зумовлено також набуттям чинності Угоди між Україною та Європейським Союзом, яка визначає необхідність подальшого вдосконалення правової охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності в Україні, що отримуються в науковій та технологічній сферах.

Аналіз праць з зазначеної проблематики. Проблематиці питань охорони, захисту і реалізації інтелектуальної власності присвячені праці багатьох дослідників, зокрема: О.П. Орлюк, Масако Кичучі, Паули Самуельсон, Ю.М. Капіци, Г.О. Андрощука, П.П. Крайнева, О.Б. Бутнік-Сіверського, В.М. Селіванова, С.А. Петренко, Д.М. Чибісова, В. Чолакова та інших. Разом із тим окремі питання, які стосуються вдосконалення правової охорони інших результатів інтелектуальної діяльності, залишаються невисвітленими.

З огляду на це **метою** статті є визначення і розкриття нового підходу до вдосконалення правової охорони інтелектуальної власності щодо результатів інтелектуальної діяльності, які отримуються в нау-

ковій та технологічній сферах, із метою їх комерціалізації та залучення до інноваційного процесу.

Викладення основного матеріалу. Аналіз сучасного економічного стану багатьох провідних країн світу свідчить про те, що одним із успішних і ефективних його важелів є інтелектуальна власність. Інтелектуальна власність представлена не тільки як основний потенціал інноваційного розвитку таких країн, але також як фундаментальна складова частина їх національного багатства. Інтелектуальна власність у цих країнах представлена інноваціями в науковій, технічній, технологічній сферах і є головною складовою частиною інтелектуального капіталу.

В Україні на сучасному етапі розвитку інноваційних відносин стан інтелектуальної власності характеризується такими результатами. У доповіді «Європейське інноваційне табло 2017» були проаналізовані дані за 2016 р. Значення показника для України у 2016 р. становило 28,9%, що свідчить про падіння на 4,2% порівняно з 2010 р. Україна належить до групи країн «повільні інноватори». Україна відстає за всіма показниками, крім показників охоплення вищою освітою. Відносно сильні сторони інноваційної системи України – людські ресурси, інвестиції компаній та вплив зайнятості. Слабкі сторони – зв'язки та підприємництво, привабливість дослідницьких систем, та інноватори [1, с. 12].

Дані Міжнародного Альянсу, який із 2007 р. за допомогою індексу захисту прав власності є

комбінованим показником, що вимірює досягнення країн світу з точки зору захисту прав власності, свідчать про наступне. Індекс вимірює досягнення країни з точки зору стану та ефективності захисту прав власності у трьох категоріях, однією з яких є права на інтелектуальну власність: захист прав інтелектуальної власності, захист патентних прав, рівень «піратства». Дослідження за даним індексом 2017 р. охоплює 127 країн світу. Значення показника України у 2017 р. знизилася на 0,51, до 3,42, поставивши країну на 24 місце в регіоні Східної Європи і Центральної Азії, та на 123 – у світі. Вже практично традиційно країнами-лідерами стали Нова Зеландія, Фінляндія, Швеція [1, с. 15].

1 вересня 2017 року набула чинності Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, що зумовило, серед інших, інтеграцію України до європейського економічного простору, стрімкого інноваційного розвитку, підвищення рівня її конкурентоздатності. Одним із пріоритетних напрямів Угоди про асоціацію є наближення законодавства України до норм і стандартів Європейського Союзу, що зумовлює переоцінку досвіду і знань, пов'язаних із комерціалізацією інновацій на світовому рівні, та вимагає застосування нових підходів до врегулювання їх на законодавчому рівні. Адже економічні переваги в найбільш високорозвинених країнах світу формуються саме за рахунок ефективної та дієвої правової охорони інтелектуальної власності [2].

Відповідно, сьогодні завданням, яке потребує нагального розв'язання, є необхідність подальшого вдосконалення правової охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності в Україні, що отримуються в науковій та технологічній сферах, із метою їх комерціалізації та залучення до інноваційного процесу.

Інноваційний розвиток України, її економічний і фінансовий добробут здебільшого залежать від того, наскільки успішним у державі є розвиток науки і техніки. При цьому всебічний розвиток цих двох сфер підтримує вдосконалена й ефективна правова база, спрямована на їх усебічну підтримку. Умови ринку послуг сьогодні вимагають законодавчого закріплення виключних прав за тими, хто створює або фінансує створення науково-технічних досягнень, конкурентоздатних продуктів, нових технологій.

Оскільки найбільш розповсюдженою формою правової охорони об'єктів інтелектуальної, промислової власності сьогодні у світі є механізм патентування, на сучасному етапі розвитку інноваційних відносин постійно вишукуються нові способи і підходи до його вдосконалення. Оскільки досвід патентування застосовується і в Україні, визначено доцільним удосконалити механізм правового регулювання деяких об'єктів інтелектуальної власності через застосування правового інструментарію, власного саме інституту патентування.

Система патентування сприяє технологічному розвитку шляхом стимулювання створення нових технологій і забезпечення умов для їх промислового застосування [3, с. 4]. Отримання автором охорон-

ного документа у вигляді патенту на відповідний об'єкт інтелектуальної власності означає не тільки фактичне закріплення за ним виключних прав на його комерційне використання. Це дає також йому можливість компенсувати власні витрати на проведення дослідження, мати певний захист від неправомірного використання його здобутку третіми особами, збагачувати вітчизняну науку власними доробками, створюючи нові можливості для її конкурентоздатності на міжнародній арені [3, с. 4].

Автор цієї статті дотримується точки зору, згідно з якою однією з необхідних умов вдалого й ефективного подальшого вдосконалення і розвитку правової охорони інтелектуальної власності в Україні є необхідність її надання і забезпечення нею не тільки таких об'єктів, як, наприклад, винаходи і корисні моделі, промислові зразки, а й інших.

Ст. 420 Цивільного кодексу України встановлений перелік об'єктів інтелектуальної власності, однак не зазначено, що цей перелік є вичерпним [4]. Це означає, що він може поповнюватися новими об'єктами інтелектуальної власності з огляду на те, що інтелектуальна власність – наймобільніша підгалузь цивільного права, і не є виключенням той факт, що, наприклад, у недалекій перспективі бізнес-методи, ідеї, стартапи а також інші результати інтелектуальної діяльності зможуть посісти гідне місце в ієрархії об'єктів інтелектуальної власності.

До того ж, одним із провідних чинників, який сьогодні певним чином гальмує вдосконалення правової охорони інтелектуальної власності, є відсутність єдиного підходу до охорони відповідних об'єктів інтелектуальної власності, який обґрунтовується і підкріплюється відповідними правовими пропозиціями і рекомендаціями.

З огляду на зазначене вважається за необхідне розповсюдити належну правову охорону на такі результати інтелектуальної діяльності як, наприклад, бізнес-методи, раціоналізаторські пропозиції, наукові відкриття, а також інші об'єкти творчої діяльності, які містять охороноздатні ознаки.

На наш погляд, процедура визнання відповідних прав за авторами таких об'єктів інтелектуальної власності може виглядати так: оскільки майже кожний із зазначених об'єктів інтелектуальної власності має охороноздатну частину, яка містить ознаки незахищених патентоздатних рішень, пропонується виявляти з практичної частини кожного з них його охороноздатну частину, яка підлягає правовій охороні.

Наприклад, щодо наукового відкриття підкреслено, що наукове відкриття має містити теоретичні, експериментальні і практичні дані, які обґрунтовують сутність заявленого наукового положення. При цьому визначено, що окремої уваги заслуговує частина практичного використання результатів наукового відкриття, оскільки саме в ній містяться матеріали, які підлягають правовій охороні і роблять таке наукове відкриття охороноздатним. Саме такі відкриття дозволяють у найкоротші строки реалізувати нові технологічні (технічні) рішення, які

реалізуються через винаходи. Аналогічний підхід може застосовуватися до бізнес-методів і навіть до раціоналізаторських пропозицій. Стосовно правової охорони бізнес-методу запропоновано виявляти з матеріалів заявки його охороноздатну частину, яка заявляється як «спосіб». Якщо заявка відповідає заявленим критеріям охороноздатності, вона оформлюється належним чином для отримання охоронного документа в державній установі.

Висновки. Таким чином, пропонується якісно новий підхід до вдосконалення правової охорони результатів інтелектуальної діяльності, який полягає у виявленні в їх прикладній частині охороноздатних ознак, що підлягають патентуванню. Саме такий підхід, на наш погляд, дозволить на якісно новому рівні вдосконалити рівень правової охорони інтелектуальної власності для підвищення інноваційного й економічного потенціалу України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2018. 98 с.
2. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.
3. Плотникова Н.В. Основы патентования : учебное пособие. Челябинск : ЮУрГУ, 2003. 77 с.
4. Цивільний кодекс України: Текст відповідає офіц. Київ : Школа, 2003. 384 с.